

Handläggare
Cecilia Frid
0480-450000

TJÄNSTESKRIVELSE

Datum
2016-09-15

Ärendebeteckning
SN 2016/0527.11.01

Socialnämnden

Riktlinjer våld i nära relationer

Förslag till beslut

Socialnämnden fastställer upprättat förslag till riktlinjer för Våld i nära relationer.

Bakgrund

Förslag till riktlinjer för våld i nära relationer har utarbetats av socialförvaltningen. Syftet med riktlinjen är att klargöra och underlätta det praktiska arbetet med personer som är utsatta för våld i nära relationer vilket även inkluderar hedersrelaterat våld, könsstympning, tvångsäktenskap, människohandel och prostitution samt våldsutövare.

Cecilia Frid
Socialchef

Bilaga
Våld i nära relationer - riktlinjer

SOCIALFÖRVALTNINGENS VERKSAMHETSHANDBOK

Fastställt av
Socialnämnden

Dokumentansvarig
Verksamhetsutvecklare Lena Jenisch

Datum
Förslag

1 (22)

Våld i nära relationer - riktlinjer

Innehållsförteckning

Våld i nära relationer - riktlinjer	1
Syfte	4
Mål	4
Målgrupp	4
Bakgrund	4
Mänskliga rättigheter	4
Kvinnofridspropositionen	5
FN:s Barnkonvention	5
Socialtjänstlagen	5
Definitioner	6
Olika målgrupper	6
Våldets olika uttryck	7
Barnperspektiv	7
Jämställdhet	7
Samverkan	7
Alternativ till våld	8
Andra kommuner	8
Barnahus	8
Kvinnojour	8
Landstinget	8
Omsorgsförvaltningen	9
Polis	9
Kompetens och stöd i arbetet	9
Utbildningsplan	9
Kvinnofridssamordning	9
Kunskapsbanken	10
Nationellt kompetensteam	10
Nationellt metodstöd	10
Arbetsätt	10
Ett aktivt arbetsätt	10

Serviceinsatser.....	10
Vid indikation på att en vuxen person utsatts för våld i nära relation	11
God man/förvaltare som våldsutövare	11
Organisering.....	11
Förhandsbedömning.....	13
Utredning.....	13
 Insatser	 14
Uppföljning.....	15
Hedersrelaterat våld.....	16
 Generella skillnader mellan ”vanligt” familjevåld och hedersrelaterat våld	 16
Varningssignaler	17
 Könsstypning.....	 18
Bakgrund	18
Lagstiftning	18
Olika former av könsstypning och symtom	19
Stöd i möten där kvinnlig könsstypning är aktuellt	20
 Tvångsäktenskap.....	 20
<i>Barn</i>	20
 Människohandel och prostitution	 21
Varför identifiera den brottsutsatte	21
Förhållningssätt till media och allmänhet	21
Den enskildes situation	21

Syfte

Att klargöra och underlätta det praktiska arbetet med personer utsatta för våld i nära relationer som även inkluderar hedersrelaterat våld, könsstämpning, tvångsäktenskap, människohandel och prostitution samt våldsutövare.

Mål

Socialnämnden har till uppgift att verka för att effektivt stödja flickor och pojkar, kvinnor och män, som är utsatta för tvång, hot och våld. För att stärka och utveckla det pågående arbetet inom våldsområdet ska området systematiskt finnas med i socialnämndens målarbete. Mål som antas inom området ska utgå från att möjliggöra lagstiftningens intentioner.

Intern grundutbildning inom våld och annan specifik våldsutbildning ska kontinuerligt tillhandahållas för att ge förutsättning för att medarbetare uppmärksamma, utreda och ge rätt stöd och insatser till enskilda utsatta för våld eller våldsutövare.

Målgrupp

Riktlinjerna vänder sig till all personal inom Socialförvaltningen.

Bakgrund

Mänskliga rättigheter

I Förenta Nationernas (FN) allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna från år 1948 slås fast att alla människor har lika värde och samma rättigheter. För att ytterligare understryka kvinnors mänskliga rättigheter antog FN år 1979 konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor.

Nästa steg var den deklaration om våld mot kvinnor som FN:s generalförsamling antog år 1993. FN:s medlemsländer enades bl. a. om att våld mot kvinnor utgör en kränkning av kvinnors rättigheter och grundläggande friheter och skadar eller upphäver deras möjlighet att tillgodose sig dessa rättigheter och friheter.

Frågor om våld mot kvinnor har fått en given plats inom ramen för det arbete som rör de mänskliga rättigheterna, inte minst som ett resultat av FN:s världskonferens om mänskliga rättigheter i Wien år 1993. Denna konferens gjorde viktiga insatser för att bekämpa våld mot kvinnor.

1994 utsåg FN:s kommission för mänskliga rättigheter en särskild rapportör om våld mot kvinnor, dess orsaker och verkan. Det internationella samfundets engagemang i frågor rörande våld mot kvinnor kom att lyftas fram ytterligare vid FN:s kvinnokonferens i Peking år 1995. Konferensen antog en handlingsplan i vilken regeringarna bland annat åtog sig att lagstifta mot och stärka befintlig lagstiftning som rör våld mot kvinnor. I handlingsplanen riktas särskild

uppmärksamhet mot sådana våldsbrott mot kvinnor som utgör brott mot de mänskliga rättigheterna. Regeringarna åtog sig också att avstå från att åberopa sedvänjor, traditioner eller religiösa hänsyn som skäl för att underlåta att vidta åtgärder för att bekämpa våldet mot kvinnor. För Sveriges del utgjorde kvinnofridsreformen ett viktigt led i arbetet med att genomföra åtagandena i handlingsplanen.

Kvinnofridspropositionen

Våren 1998 antog riksdagen regeringens proposition Kvinnofrid (prop. 1997/1998:55). Denna innehöll ett omfattande åtgärdsprogram för att bekämpa mäns våld mot kvinnor. Samtidigt infördes ett nytt brott i brottsbalken – grov kvinnofridskränkning, respektive grov fridskränkning (4 kap. 4a § brottsbalken).

Bakom införandet av detta nya brott i brottsbalken har framför allt kunskapen inom kvinnoforskningen bidragit till en ökad kunskap och medvetenhet när det gäller mäns våld mot kvinnor. Ett särskilt kvinnofridsbrott, som tar sikte på upprepade straffbara gärningar som riktas mot närstående kvinnor (grov kvinnofridskränkning), men omfattar även barn och andra närstående personer (grov fridskränkning). Brottet är en särskild markering av allvaret i brottslighet som riktar sig mot närstående. Regeringen konstaterade i propositionen att mäns våld mot kvinnor måste angripas på bred front och att en viktig förutsättning för att insatser mot detta våld ska bli effektiva är att kunskaperna och insikterna om våldets bakomliggande orsaker och mekanismer ökar.

FN:s Barnkonvention

FN:s konvention om barnets rättigheter, Barnkonventionen, antogs enhälligt av FN:s generalförsamling i november 1989 och kom att få ett mottagande som ingen tidigare konvention om mänskliga rättigheter hade fått. Barnkonventionen är unik också i det avseendet att den innehåller såväl medborgerliga och politiska rättigheter som ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Barnkonventionen gäller barn och ungdomar upp till 18 år och är inriktad på individen, det enskilda barnet.

Barnkonventionen säger följande:

- att alla barn har samma rättigheter och lika värde. Att ingen får diskrimineras.
- att det är barnets bästa som ska komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barnet.
- att varje barn har rätt att överleva, leva och utvecklas.
- att varje barn har rätt att uttrycka sina åsikter och få dem beaktade i alla frågor som rör honom eller henne. När åsikterna beaktas ska hänsyn tas till barnets ålder och mognad.

Barnkonventionen gäller för alla barn som befinner sig i ett land som har ratificerat den. Konventionens innebörd ska vara bärande i socialförvaltningens möte med barn som har blivit utsatta för eller bevittnat våld i nära relationer.

Socialtjänstlagen

Socialtjänstens ansvar för våldsutsatta personer regleras i Socialtjänstlagen (2001:453). I denna lag understryks numera uttryckligen socialtjänstens ansvar för de som utsatts för våld i nära relationer. 5 kap. 11 § SoL säger att: Socialnämnden skall särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation. Socialnämnden skall också särskilt beakta att barn

som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående vuxna är offer för brott och kan vara i behov av stöd och hjälp.

Några krav på att våldsutövaren skall vara dömd eller ens polisanmäld för brott finns inte, utan tanken är att socialnämnden på ett mycket tidigt stadium ska kunna erbjuda hjälpinsatser av olika slag till den som behöver det. Det kan t ex vara fråga om att ordna en tillfällig bostad åt en person som utsatts för misshandel i det egna hemmet, då det kan finnas en risk för fortsatt misshandel om denne återvänder hem.

Också andra bestämmelser i SoL om socialtjänstens ansvar kan aktualiseras i ärenden om våld inom familjen. I 2 kap. 2 § första stycket anges ett generellt och yttersta ansvar för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver. Det inkluderar olika former av stöd till personer som utsätts för våld i nära relationer. Även 3 kap. 1 § SoL kan tolkas inom ramen för socialtjänstens ansvar att ge stöd till våldsutsatta. Där anges att kommunen skall svara för omsorg och service, upplysningar, råd, stöd och vård, ekonomisk hjälp och annat bistånd till familjer och enskilda som behöver det.

Definitioner

Enligt FN är våld mot kvinnor: *”varje könsrelaterad våldshandling som resulterar i fysisk, sexuell eller psykisk skada eller lidande för kvinnor, samt hot om sådana handlingar, tvång eller godtyckligt frihetsberövande, vare sig det sker i det offentliga eller privata livet”.*

Olika målgrupper

I socialnämndens arbete mot våld i nära relationer ingår nedanstående tre målgrupper.

1. Våldsutsatta, som lever i nära relation med våldsutövaren.

Våldet drabbar oftast kvinnor även om också män kan vara utsatta för våld i nära relation. Den utsatta finns i alla samhällsgrupper oavsett kön, klass, ålder, sexualitet, etnicitet och funktionsförmåga.

Vissa grupper är särskilt utsatta och det är viktigt att ta hänsyn till deras speciella behov.

- yngre kvinnor
- äldre kvinnor
- kvinnor med funktionsnedsättning
- kvinnor med missbruksproblem
- flickor/kvinnor som lever med hedersrelaterat våld och förtryck
- kvinnor med utländsk bakgrund
- HBTQ-personer (homo- och bisexuella personer samt transpersoner)
- kvinnor i samkönade förhållanden

2. Barn som utsatts, upplevt våld eller andra övergrepp mellan närstående vuxna

Barn som lever med våld i familjen är offer för brott och har rätt till stöd och hjälp. Barn som lever med våld mot en närstående vuxen löper också stor risk att själva utsättas för våld.

Till ett barns närståendekrets hör främst barnets mamma, pappa eller familjehemsföräldrar men även föräldrars sambor hör hit. Den till barnet närstående vuxna kan antingen vara offer eller gärningsman.

3. *Våldsutövaren, som utövat våld i nära relation*

Att erbjuda och ge insatser till dem som utövar våld är en viktig del i arbetet att förebygga och motverka att våldet upprepas. Våldsutövaren är vanligtvis en man. Det är även viktigt att ta reda på om de våldsutövande männen har barn. Forskning visar att våldsamma pappor inte främst definieras som pappor av sina barn, utan som våldsamma män. Syftet med att identifiera föräldraskap är att synliggöra barnen och kunna sätta in insatser för att ge dem en trygg familjesituation.

Våldets olika uttryck

Maktutövning är våldets kärna. Betraktad som en makthandling har våldet ett mål - att påverka andra människor. WHO har fastställt en definition av våld utifrån fyra olika våldstyper (Socialstyrelsen, Våld – Handbok);

- fysiskt våld
- sexuellt våld
- psykiskt våld
- försummelse

Utöver WHO:s definition finns även våldstyperna;

- materiellt våld
- latent våld

Barnperspektiv

Barnperspektivet ska enligt lagstiftning (SoL, LSS och LVU) finnas med från överväganden och beslut till utförande av insats och planering av verksamhet. Barnets ställning ska stärkas genom att barnets bästa och barnets rätt till information särskilt ska beaktas. I beslut som rör barn oavsett barnets boende eller umgänge ska det framgå vilken hänsyn som tagits utifrån barnets bästa.

Det innebär att när det kommer till socialtjänstens kännedom att det förekommit våld i nära relation ska alltid hänsyn tas till barnets bästa i bedömning av insats/er.

Jämställdhet

Som ett led i kvalitetsarbetet ska socialförvaltningen aktivt arbeta för ett medvetet förhållningssätt kring jämställdhet för att säkerställa likvärdig service, resursfördelning och inflytande för pojkar, flickor, män och kvinnor. Det innebär att socialsekreterare alltid ska göra en individuell utredning och bedömning kring den enskildes behov av insatser, stöd och hjälp.

Samverkan

Förvaltningslagen (FörvL (1986:223) 6 §) och socialtjänstlagen (SoL. 3 kap. 5 §) anger att myndigheter har en skyldighet att samverka, så att kontakten blir enklare, både för enskilda personer och andra myndigheter.

Det ska finnas en aktuell samverkansöverenskommelse med landstinget. När det finns behov av insatser från både hälso- och sjukvården och socialtjänsten ska enligt 2 kap. 7 § socialtjänstlagen (SoL) en individuell plan (SIP) upprättas enligt rutin. (SOSFS 2014:4)

Alla socialtjänstens insatser ska samordnas så de inte motverkar varandra när insatser ges till flera i en familj. Detta ska göras med beaktande av behovet av trygghet och säkerhet hos våldsutsatta och barn som bevittnat våld. Skyldigheten att samarbeta gäller endast för sådana uppgifter för vilka det inte föreligger sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) eller tystnadsplikt enligt 15 kap 1 § socialtjänstlagen (2001:453). (SOSFS 2014:4)

Socialsekreterare och personal som utför insats/er i enskilda ärenden har ett gemensamt ansvar att intern och extern samverkan sker utifrån den enskildes behov.

Aktuella samverkansavtal ska finnas tillgängliga i verksamhetshandboken om det inte föreligger hinder av sekretesskäl.

Alternativ till våld

Socialförvaltningen i Kalmar kommun har samverkansavtal med övriga sex kommuner i södra Kalmar län; Borgholm, Emmaboda, Mönsterås, Mörbylånga, Nybro och Torsås. Vad som ingår i ATV:s uppdrag se Verksamhetsbeskrivning Alternativ till våld. Aktualitetskontroll av dokumentet ska göras en gång per år.

Vid behov kan samverkansmöten initieras för utbyte av kunskap och för att förebygga dubbelarbete mellan verksamheten Alternativ till våld (ATV) och Frivårdens personal.

Andra kommuner

Särskild samverkansöverenskommelse finns upprättad med andra kommuner som gäller tillfälliga boenden. Avtalet finns inte tillgängligt i verksamhetshandboken utifrån sekretesskäl

Barnahus

Barnahus har samverkansavtal mellan avtalsparterna socialförvaltningen i Kalmar, Borgholm, Mörbylånga, Emmaboda Nybro och Torsås kommuner, Polismyndigheten i Kalmar län, Åklagarkammaren i Kalmar samt Landstinget i Kalmar län. Aktualitetskontroll av dokumentet ska göras en gång per år. Vad som ingår i Barnahus uppdrag se Verksamhetsbeskrivning Barnahus.

Kvinnojour

Samverkansöverenskommelse finns med kvinnojouren i Kalmar för placeringar av våldsutsatta i skyddat boende.

Landstinget

Upprättad överenskommelse om samordnad individuell plan (SIP) finns med landstinget. Aktualitetskontroll av dokumentet ska göras en gång per år.

Omsorgsförvaltningen

Upprättad överenskommelse om samverkan avseende våld i nära relationer mellan socialnämnden och omsorgsnämnden i Kalmar kommun finns. Aktualitetskontroll av dokumentet ska göras en gång per år.

Polis

Överenskommelse finns inte med polisen men upprättade kontakter för ett fungerande samarbete finns.

Kompetens och stöd i arbetet

Den personal som arbetar med *handläggning och uppföljning* av alla slags ärenden som gäller enskilda enligt socialtjänstlagen (2001:453) bör ha kunskap om våld och andra övergrepp av eller mot närstående samt ha en förmåga att omsätta kunskaperna i det praktiska arbetet. Om ärendena avser våldsutsatta vuxna, bör personalen dessutom ha socionomexamen.

Personal som *genomför insatser* enligt socialtjänstlagen (2001:453) bör ha kunskap om våld och andra övergrepp för att kunna uppmärksamma att en person är våldsutsatt och se till att hon eller han får hjälp för sin våldsutsatthet.

Vidare bör personal som genomför insatser i verksamheten som särskilt är inriktade på att ge stöd och hjälp till våldsutsatta ha kunskap om våld och andra övergrepp av eller mot närstående samt ha förmåga att omsätta kunskaperna i det praktiska arbetet.

Personal som arbetar med *handläggning och uppföljning* av ärenden som gäller *våldsutsatta barn och barn som bevittnat våld* bör dessutom ha kunskaper om

- hur man för samtal med ett barn om våld och andra övergrepp, och
- vilka konsekvenser det kan få för ett barn att utsättas för eller bevittna våld eller andra övergrepp av eller mot närstående.

Barnhandläggare ska ha avlagt svensk socionomexamen eller annan motsvarande utbildning för att utföra vissa uppgifter som gäller barn och ungdom enligt 3 kap. 3a och b §§ socialtjänstlagen (2001:453).

Socialsekreterare som tar emot och utreder våldsärenden ska tillhandahållas regelbunden ärendehandledning

Utbildningsplan

Socialnämnden ska ha en aktuell utbildningsplan kring våld som gäller berörd personal. I utbildningsplanen ska framgå vilken typ/innehåll av utbildning olika personalgrupper ska tillhandahållas. Det ska också framgå av utbildningsplanen; vem som ansvar för att tillhandahålla information till enskilda och grupper kring socialnämndens verksamhet för våldsutsatta, vuxna och barn samt våldsutövare.

Kvinnofridssamordning

Socialförvaltningen har en kvinnofridssamordnare som bl. a. har i uppdrag att ingå i olika nätverk och grupper och förmedla kunskap ut i organisationen. Personal kan också vända sig till kvinnofridssamordnaren med frågor kring våld. Vad som ingår i kvinnofridssamordnarens uppdrag redovisas i ett separat dokument.

Kunskapsbanken

Kunskapsbanken drivs av Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) vid Uppsala universitet. NCK är ett nationellt kunskaps- och resurscentrum inom områdena mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer. Centrumet arbetar på regeringens uppdrag med metodutveckling, utbildning, information, kunskapssammanställningar, analys av forskningsbehov och stöd till våldsutsatta kvinnor. Se vidare på www.nck.uu.se

Nationellt kompetensteam

Länsstyrelsen i Östergötland tillhandahåller ett nationellt kompetensteam för att ge stöd till yrkesverksamma i ärenden som rör *hedersrelaterat våld, förtryck, barn- och tvångsäktenskap och könsstympning av flickor och kvinnor*. Se vidare på www.hedersfortryck.se

Nationellt metodstöd

Länsstyrelsen i Stockholm tillhandahåller ett nationellt metodstödsteam mot *prostitution och människohandel* (NMT). I misstänkta ärenden kan kontakt tas via deras hotline (telefonlinje) för stöd, råd eller frågor gällande prostitution och människohandel. Se vidare på www.nmtsverige.se

Arbetsätt

Ett aktivt arbetsätt

För att den utsatte ska ges möjlighet till att berätta om sin situation, som annars riskerar att inte uppmärksammas, behöver all personal ställa frågor om våld. Att ställa frågor om våld signalerar också att personal har kunskaper om området, och att våld i nära relation inte är acceptabelt. Vid indikation på att ett barn är utsatt för våld i nära relationer eller kan ha bevittnat (närtid) ska alltid en utredning inledas. Vid indikation på att en vuxen kan vara utsatt för våld i nära relation ska all personal använda FREDA kortfrågor för att kunna identifiera om personen är utsatt. För att ställa FREDA kortfrågor behövs ingen utbildning. Manual med tillhörande dokument ska finnas i verksamhetshandboken. Den enskilde informeras om att frågorna ställs rutinmässigt för att kunna urskilja våldsutsatta och barn som bevittnat våld som kan behöva stöd och hjälp. Exempel på direkta frågor som kan ställas är:

- har någon slagit, sparkat, skrämt eller gjort dig illa?
- jag ser att du har ett blåmärke på armen, hur fick du det?
- jag undrar lite, är det något som hänt dig?
- har det hänt att du känt dig rädd för någon?
- känner du dig trygg där du bor nu?
- känner du dig trygg med din partner?

Serviceinsatser

Med serviceinsatser menas allmänt inriktade och generellt utformade insatser som exempelvis råd och stöd till enskilda. Råd och stöd kan även erbjudas till anhöriga utan bistånd. Serviceinsatser (utgörs ej av behovsprövad insats) kan erbjudas till enskilda vuxna vid maximalt tre tillfällen per enskild individ. En bedömning görs vid andra råd/stöd-tillfället om behov föreligger för behand-

lingskontakt. Föreligger behov av behandlingskontakt hjälps den enskilde att ta kontakt med Mottagningsenheten barn och vuxen för ansökan om behovsprövd insats. Behandlingskontakten kan vid behov påbörjas direkt utan att våldsutredningen är klar genom att ta beslut om insats under pågående utredning.

Information som den våldsutsatte kan behöva såväl i ett akut skede som i ett senare skede är t.ex. hur en polisanmälan görs, om rätten till målsägandebiträde i vissa fall, om möjligheten till kontaktförbud, inklusive kontaktförbud avseende gemensam bostad, om trygghetspaket, om rätten till skadestånd, om familjerättens arbete och vad frivilligorganisationer kan erbjuda.

Vid indikation på att en vuxen person utsatts för våld i nära relation

När personal inom Socialförvaltningens samtliga områden får indikation om att en person är utsatt för våld i nära relation ska en intern iakttagelse lämnas till Mottagning barn och vuxen. En kort beskrivning ges om vad som har hänt, kontaktuppgifter, om personen har fått information om att en intern iakttagelse har lämnats in. Se särskild rutin ”Att ta emot anmälan” i verksamhetshandboken.

Den enskilde ska så långt som möjligt ges stöd i att söka hjälp för sin utsatthet. Stödet kan exempelvis bestå av motivationssamtal, att följa med som stöd vid ansökan om insatser internt, vid polisanmälan, förundersökning och rättegång, vid kontakt med hälso- och sjukvården och Skatteverket.

God man/förvaltare som våldsutövare

Vuxna och framförallt kvinnor med funktionsnedsättning är en särskilt utsatt grupp. Beroendeställningen ökar ytterligare risken för kontroll, våld och kränkningar. Det finns också en ökad risk för våld och isolering om anhöriga är beroende av exempelvis ekonomisk försörjning genom anhöriganställning. När personal inom socialförvaltningen får kännedom om att en God man/ förvaltare utövar våld i någon form mot en person med funktionsnedsättning ska anmälan göras till överförmyndarnämnden. Anmälan görs av närmsta ansvarig chef. Se särskild rutin ”Aktualisera behov av god man/förvaltare”.

Organisering

Myndighetsutövning

All myndighetsutövning är organiserad inom verksamhetsområde mottagning och utredning. Organisering kring våldsärenden är följande;

- Mottagning försörjningsstöd – utreder och tar beslut om kostnader i samband med våldsutsatthet.
- Mottagning barn och vuxen – förhandsbedömer anmälningar och interna iakttagelser, tar emot ansökningar och beviljar akuta insatser för våldsutsatta vuxna samt beviljar akuta insatser för barn samt våldsutövare.
- Utredningsenheterna barn och familj ansvarar för att utreda, fatta beslut i och följa upp ärenden som gäller våldsutsatta barn och barn som bevittnat våld.
- Utredningsenheten vuxen ansvarar för att utreda, fatta beslut i och följa upp ärenden som gäller våldsutsatta vuxna och våldsutövare.

Ärendeprocessen ska beskrivas i rutiner där det tydligt ska framgå när, hur och vem som gör vad inom respektive enhet.

Krissamtal

Alla socialsekreterare/handläggare inom verksamhetsområde Mottagning och utredning ska vid behov, kunna tillhandahålla våldsutsatta krissamtal.

Motiverande samtal

Socialsekreterare som handlägger våldsärenden har till uppgift att under utredningstiden så långt som möjligt motivera den våldsutsatte som är ambivalent (får ej belastas för sin ambivalens) i fråga om att stanna kvar i en relation eller lämna relationen i syfte att öka den våldsattes egen motivation till förändring. Det är dock viktigt att vara uppmärksam på att samtalen inte medverkar till att den våldsutsatte utsätts för fara eller att barn riskerar att utsättas för eller bevittna våld.

Stöd för att hämta personliga tillhörigheter

Det ligger inom socialtjänstens ansvar att så långt det är möjligt med beaktande av eventuella säkerhetsrisker och andra avväganden som situationen kräver, hjälpa den våldsutsatta att hämta personliga tillhörigheter i hemmet. Om parterna motsätter sig att saker hämtas eller hävdar att vissa saker inte tillhör den våldsutsatte kan ingen hjälp ges, vare sig från socialtjänst eller från polis. Tvist om äganderätt får då lösas på civilrättslig väg. En särskild rutin för hur stödet ska genomföras ska finnas i verksamhetshandboken.

Polisanmälan

Brott mot en vuxen

Den våldsutsatte väljer själv om hon eller han vill göra en polisanmälan mot våldsutövaren. Det får aldrig ställas som ett krav för att tillhandahållas de insatser som den våldsutsatte har behov av. Eftersom det oftast handlar om brott som faller under allmänt åtal kan andra personer också lämna uppgifter till polis eller åklagare. Begränsningar finns för socialtjänsten på grund av sekretessregler. Socialtjänsten har en möjlighet att röja sekretessen och lämna vidare uppgifter till t.ex. åklagare och Polismyndigheten när det gäller misstanke om vissa begångna brott (10 kap. 23 § OSL). Det krävs dock att det föreskrivna straffet för brottet är minst ett års fängelse eller vid försök till brott minst två års fängelse (ex. mord, dråp, våldtäkt, grov misshandel, människohandel eller olaga frihetsberövande).

Brott mot barn

Om det finns en misstanke om brott mot barn enligt 3,4 eller 6 kap. BrB eller lagen med förbud mot könsstympning av kvinnor, bör en polisanmälan göras skyndsamt, såvida det inte strider mot barnets bästa. Sekretess hindrar inte från att polisanmäla misstanke om vissa brott mot någon som inte fyllt 18 år (12 kap. 10 § SoL resp. 10 kap. 21 § OSL). Se ”Det sociala arbetet med barn och unga – riktlinjer” med tillhörande blankett.

Tolk

När någon inte behärskar svenska eller som är allvarligt hörsel- eller synskadad, bör vid behov en tolk anlitas enl. 8 § Förvaltningslagen. Det är viktigt att försäkra sig om att alla inblandade verkligen förstår allt som sägs. Det kan också ses som en del av ett gott bemötande.

Att använda en familjemedlem eller vän till familjen kan vara direkt olämpligt. Missförstånd kan uppstå, känsliga saker kan ”tillrättaläggas” eller undvika att översättas som innebär att budskapet inte når fram. Vid samtal kring könsstympling är i de flesta fall en kvinnlig tolk att föredra. Tolken bör förberedas på samtalets område då tolken kan vara berörd på olika sätt. Om möjligt tillmötesgå den enskilde om det finns speciella önskemål vid val av tolk speciellt utifrån att det kan upplevas som ett känsligt ämne.

Förhandsbedömning

I ärenden rörande barn som kan misstänkas vara eller bli utsatta för våld är det viktigt att en tidig och noggrann bedömning sker av barnets behov av skydd – **innan vårdnadshavaren kontaktas**. När beslut tas att inleda en utredning måste vårdnadshavarna informeras, om det inte bedöms att särskilda skäl föreligger (som beskrivs ovan). När det gäller hedersrelaterad problematik så är barnet utsatt för våld och hot från den egna gruppen och familjen. Kontakten med vårdnadshavare kan därför utgöra ett hot mot barnet. Att barnet/anmälare tagit kontakt med myndigheter kan av släkten anses påverka dess heder negativt. Det är därför viktigt att använda tiden för förhandsbedömning som ett verktyg att noggrant kunna värdera det akuta skyddsbehovet och vidta åtgärder, ex omedelbart omhändertagande enligt § 6 LVU om det bedöms vara nödvändigt.

Om det framgår uppgifter i anmälan om barn som far illa p.g.a. att en närstående vuxen kan vara våldsutsatt upprättas en intern iakttagelse gällande den vuxne.

Utredning

Vid all handläggning ska stor vikt läggas vid den enskildes rätt till delaktighet, inflytande och självbestämmande. Den enskilde ska rutinemässigt;

- erbjudas att ha med sig en annan person på möten (t.ex. närstående, stödperson eller kontaktperson).
- informeras skriftligt eller muntligt om sina rättigheter att få ta del av sin journal,
- informeras om möjligheten att få en samordnad individuell plan samt
- informeras om möjligheten att överklaga beslut.

Utredningen ska vara tillräckligt omfattande för att ge ett tillfredsställande underlag för beslut, men inte vara mer genomgripande än vad som är nödvändigt för utredningens syfte. Utredning och bedömning ska genomföras i samråd med den som söker insatsen och bygga på en helhetssyn av den enskildes situation.

Omständigheterna som ska utredas i ärenden som gäller våldsutsatta vuxna och barn i vissa situationer såsom barn som är under 18 år och har utsatts för våld eller andra övergrepp av sin partner, eller den som är under 18 år och har utsatts för hedersrelaterat våld är;

- behovet av stöd och hjälp akut,
- våldets karaktär och omfattning
- våldets konsekvenser för den våldsutsatte
- hur den våldsutsatta hanterar sin situation,

- hur den våldsutsattas nätverk ser ut,
- om det våldsutsatta behöver stöd i sitt föräldraskap, och
- behovet av stöd och hjälp på både kort och lång sikt (SOSFS 2014:4)

Vid riskbedömningar ska standardiserade bedömningsmetoder, FREDa, Partiarck eller SARA användas. I vuxenutredningar används som stöd ”Våldsutredning – checklista”.

När socialnämnden får kännedom om att ett barn kan ha

1. utsatts för våld eller andra övergrepp av närstående, eller
2. bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående

ska nämnden utan dröjdmål inleda en utredning om barnets behov av stöd och hjälp. I utredningen ska framgå

- barnets behov av stöd och hjälp akut, inklusive vård eller boende i ett annat hem än det egna,
- våldets karaktär och omfattning,
- våldets påverkan på barnet och dess relation till föräldrarna,
- barnets egen uppfattning om våldet,
- vardera förälderns uppfattning om våldets konsekvenser för barnet, och
- barnets behov av stöd och hjälp på både kort och lång sikt

Nämnden bör vidare utreda om någon åtgärd behöver vidtas i fråga om vårdnad, umgänge, förmynderskap eller målsägandebiträde enligt 5 kap. 2 § första stycket socialtjänstförordningen (2001:937)

Alla förhandsbedömningar och utredningar gällande barn sker enligt BBIC som inkluderar skyddsbedömning.

Insatser

Socialnämnden ska enligt 7 kap 1 § SOSFS (2014:4) erbjuda insatser akut och på kort och lång sikt med utgångspunkt i behovet av skydd, stöd och hjälp. Utredningen, inklusive riskbedömningen, ska ligga till grund för bedömning av vilka insatser som ska erbjudas. De insatser som bör kunna erbjudas är;

- information och råd,
- stödsamtal, (motiverande och behandling efter avslutad utredning)
- hjälp att ordna stadigvarande boende,
- stöd i föräldraskap,
- förmedling av kontakt med frivilligorganisationer och andra aktörer, och
- hjälp vid kontakt med hälso- och sjukvården och andra myndigheter, t.ex. Polisen och Skatteverket.

Ekonomiskt bistånd

Det ska finnas en beredskap att kunna handlägga ett ärende om ekonomiskt bistånd som gäller en våldsutsatt och är akut. Ekonomiskt bistånd bör särskilt beaktas i bedömningen av den enskildes rätt till ekonomiskt bistånd vid våld eller andra övergrepp av eller mot närstående.

Tillfälligt boende

Socialnämnden ska vid behov kunna erbjuda stöd och hjälp i form av lämpligt, tillfälligt boende som motsvarar den våldsutsattas behov av skydd med utgångspunkt i utredningen och riskbedömningen till

- våldsutsatta vuxna
- den som är under 18 år och har utsatts för våld eller andra övergrepp av sin partner, eller
- den som är under 18 år och har utsatts för hedersrelaterat våld.

Skyddat boende ska ha tillräcklig bemanning och tillräckliga skyddsanordningar för att kunna erbjuda skydd mot hot, våld och andra övergrepp. Boendet bör även vara lämpligt för eventuellt medföljande barn oavsett ålder och kön.

Insatser till barn

Om ett våldsutsatt barn eller ett barn som bevittnat våld behöver stöd och hjälp med anledning av våldet, akut eller på kort eller lång sikt, ska socialnämnden enligt 7 kap, 3 § (SOSFS 2014:4) erbjuda barnet insatser med utgångspunkt i dess olika behov av;

- skydd,
- råd och stöd, och
- vård och behandling

Detta innebär att alla insatser som ges till barn ska vara biståndsbedömda.

Socialnämnden bör även erbjuda barnets föräldrar och andra till barnet närstående råd och stöd med utgångspunkt i barnets behov.

Insatser till våldsutövare

Socialnämnden bör enligt 4 kap 1 § socialtjänstlagen (SoL), med utgångspunkt i barnets behov kunna erbjuda insatser dels till våldsutövande föräldrar, dels till andra våldsutövande vuxna som bor tillsammans med barn, Insatserna bör syfta till att våldet upphör och att våldsutövaren får en ökad förståelse för hur våld påverkar barn. Insatserna bör genomföras med beaktande av barnets behov av trygghet och säkerhet.

Nämnden bör vidare, utöver vad som anges i första stycket, kunna erbjuda våldsutövare insatser som syftar till att de förändrar sitt beteende och upphör med att utöva våld. Insatserna bör genomföras med beaktande av behovet av trygghet och säkerhet hos våldsutsatta och barn som bevittnat våld. Sekretess skall alltid beaktas.

Uppföljning

Individnivå

Insatser som ges till våldsutsatta vuxna, våldsutsatta barn och barn som bevittnat våld samt våldsutövare ska följas upp regelbundet, minst var sjätte månad. Dokumentation av uppföljning sker i Procapita

Vid avslutad insats till våldsutsatta vuxna, våldsutsatta barn och barn som bevittnat våld, följer socialsekreterare tillsammans med den enskilde upp, om insatsen lett till uppsatta mål som den enskilde varit delaktig i att utforma. Uppföljningen dokumenteras i Procapita.

Verksamhetsnivå

Uppgifter ska systematiskt tas fram från verksamhetssystemet för;

- antal våldsutsatta vuxna som fått insatser,
- antal våldsutsatta barn och barn som bevittnat våld som fått insatser
- antal vuxna som utövat våld som fått insatser
- antal typer av insatser som beviljats genom bistånd

Alternativ till våld dokumenterar och rapporterar antal insatser som tillhandahållits de ovanstående målgrupperna utan bistånd.

Kvalitetsuppföljning i avtalad verksamhet

Socialnämndens ansvar att följa upp avtalad verksamhet enligt SOSFS 2011:9 som bedrivs av annan utförare för att säkerställa kvaliteten i verksamheten ska genomföras enligt framtagna rutiner.

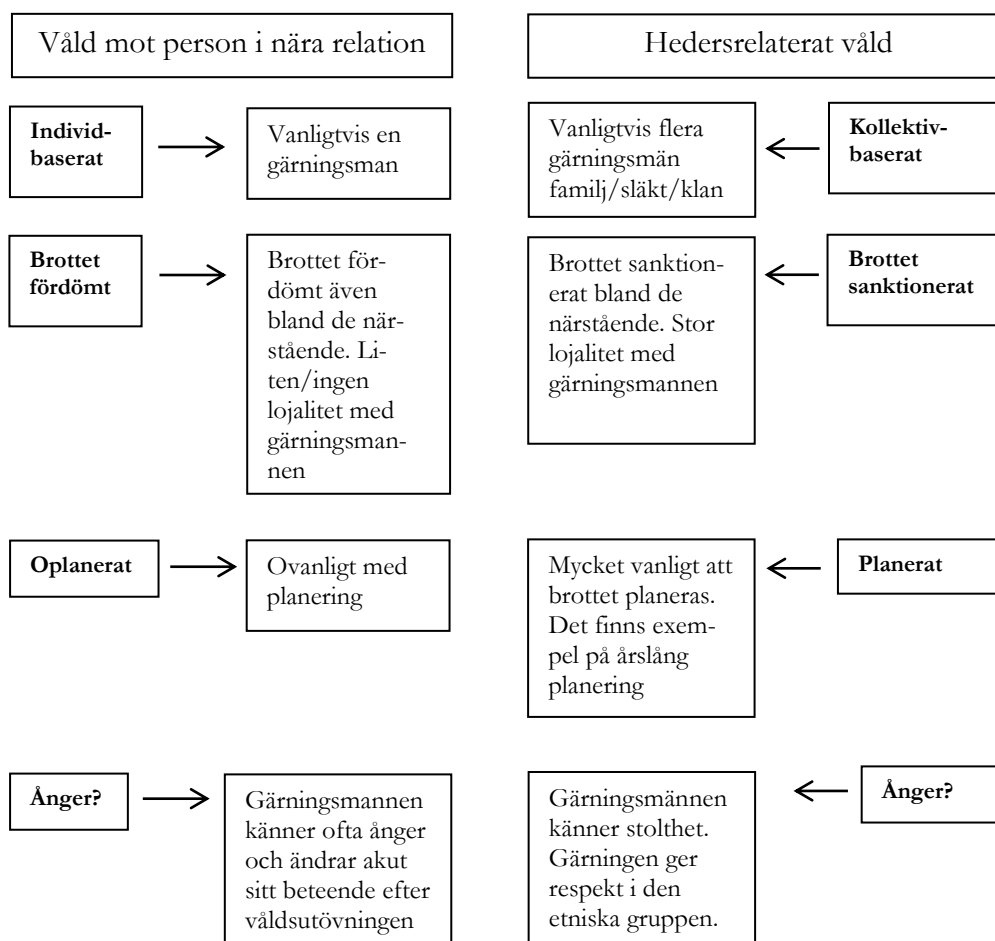
Sammanställning

Resultaten från uppföljning på individnivå och framtagna uppgifter på verksamhetsnivå sammanställs en gång per år. Uppgifterna i sammanställningen används för att utveckla verksamheten på gruppnivå.

Hedersrelaterat våld

Länsstyrelsen i Östergötland har tagit fram handboken ”Våld i hederns namn” vilken bör användas som ett hjälpmedel för att i det enskilda ärendet hantera hedersrelaterat förtryck och våld inom myndighetshandläggningen.

Generella skillnader mellan ”vanligt” familjevåld och hedersrelaterat våld

Varningssignaler

Varningssignaler kan ge en indikation på att det är fråga om hedersrelaterat våld. Ju fler signaler, ju troligare är det att det är fråga om hedersrelaterat våld. Det går dock inte dra slutsatsen att det är fråga om hedersrelaterat våld så snart någon av varningssignalerna finns. **Det krävs alltid en djupare analys för att konstatera att ärendet är hedersrelaterat.** Varningssignalerna kan bestå av;

- anmälan om försvunnen person. Var observant på att det kan röra sig om hedersrelaterad brottslighet. Det är vanligt förekommande att unga kvinnor eller män rymmer hemifrån efter att ha utsatts för hot och våld och att familjen anmäler dem försvunna. Även i fall där kvinnor har förts ur landet mot sin vilja eller t.o.m. har mördats kan de ha anmälts försvunna.
- gärningen i sig där en person
 - utsätts för upprepade nedsättande tillmälen, vanligtvis ”hora” av anhöriga/släkt.
 - efterföljs/bevakas kontinuerligt, t.ex. under raster och till och från skolan.
 - spottas på.
 - utsätts för hot att mot sin vilja föras till det gamla hemlandet för att giftas bort.
 - utsätts genom subtila/underförstådda hot att skadas eller dödas, tvingas begränsa sitt livsutrymme/handlingsfrihet t.ex. att klä sig på ett speciellt sätt, att lämna ifrån sig sin post eller sin mobiltelefon för kontroll av vilka hon haft kontakt med, att förlova sig eller gifta sig eller att tvingas avstå från att ha en kärleksrelation.
 - förs bort i bil eller annat färdmedel mot sin vilja.
 - stängs in alternativt låses in på det egna rummet eller i hemmet.
 - uppmanas vid upprepade tillfällen att begå självmord eller faktiskt tar sitt liv efter att ha uppmanats eller hotats därtill.
 - misshandlas genom slag med tillhygge i form av t.ex. sladdar, skor eller tofflor, genom att brännas t.ex. med uppvärmd gaffel eller kniv eller genom att hårtussar dras eller skärs av.
- den enskildes livsföring
- flera gärningsmän
- patriarkalisk och hierarkisk familjestruktur
- släkt där arrangerade äktenskap och kusingifte är vanliga
- begränsningar av livsutrymme
- släkten sluter upp kring gärningsmannen
- förekomst av tidigare hedersrelaterat våld i släkten

Könsstymning

Bakgrund

Traditionen att könsstympa flickor har troligen existerat i tre tusen år. Det finns olika teorier om var och varför sedvänjan uppstod, men inget har med säkerhet kunnat fastställas.

Människor som är angelägna om att bevara traditionen med kvinnlig könsstymning betraktar den ofta som ett religiöst påbud. Sedvänjan förekommer bland katoliker, protestanter, kopter, falasher, muslimer och animister. Det finns dock inget skriftligt stöd i någon religion för könsstymning.

Kvinnlig könsstymning utförs fortfarande eftersom det är rotat i den traditionella tron om kvinnors status och roll. Det anses också vara en del av den rit som ska initiera den unga flickan i vuxenvärlden.

Könsstymning ses ofta som en nödvändighet för äktenskap, då ingreppet tros bevara en flickas oskuld innan giftermålet. Det är också ett sätt att kontrollera kvinnornas sexualitet, eftersom den sexuella njutningen minskar och kvinnan därför antas vara trogen sin man

Lagstiftning

Alla former av kvinnlig könsstymning är förbjudna i Sverige och det är straffbart både för dem som utför könsstymningen och för dem som medverkar till att det sker. Okunnighet om svensk lagstiftning fritar inte en person från straffansvar om hen brutit mot lagen, även om hen kommer från ett land där olika varianter av kvinnlig könsstymning fortfarande är tillåtet.

Kvinnlig könsstymning är ett relativt nytt fenomen att hantera för socialtjänsten. Flickor som blir könsstympade blir utsatta för en form av övergrepp som kan ge skador för livet, både psykiskt och fysiskt. Könsstymning är ett ingrepp som sker en gång i livet och som kan ge en form av social tillhörighet och status.

Socialtjänstens ansvar regleras framförallt genom socialtjänstlagen och följande paragrafer ska beaktas där det finns misstankar om att könsstymning sker, när föräldrar har en positiv inställning till könsstymning och där könsstymning har skett;

- 1 kap. Socialtjänstens mål, 2 § När åtgärder rör barn skall det särskilt beaktas vad hänsynen till barnets bästa kräver. Med barn avses varje människa under 18 år.
- 2 kap. Kommunens ansvar, 2 § Kommunen har det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver. Detta ansvar innebär ingen inskränkning i det ansvar som vilar på andra huvudmän.
- 3 kap. Socialnämndens uppgifter, 1 § Till socialtjänstens uppgifter hör att -... – svara för omsorg och service, upplysningar, råd, stöd och vård, ekonomiskt hjälp och annat bistånd till familjer och enskilda som behöver det. 5 §. När en åtgärd rör ett barn skall barnets inställning så långt det är möjligt klarläggas. Hänsyn skall tas till barnets vilja med beaktande av dess ålder och mognad.

- 5 kap. Särskilda bestämmelser för olika grupper, barn och unga, 1 § Socialnämnden skall
 - verka för att barn och ungdom växer upp under trygga och goda förhållanden,
 - i nära samarbete med hemmen främja en allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam fysisk och social utveckling hos barn och ungdom,
 - med särskild uppmärksamhet följa utvecklingen hos barn och ungdom som visat tecken till en ogynnsam utveckling, ----
 - i nära samarbete med hemmen sörja för att barn och ungdom som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver och, om hänsynen till den unges bästa motiverar det, vård och fostran utanför det egna hemmet.

Att arbeta förebyggande

Regeringen har i olika sammanhang betonat det förebyggande arbetet när det gäller kvinnlig könsstympning. Socialstyrelsen framhåller vikten av att Socialtjänsten i första hand har inriktning i det förebyggande arbetet genom att;

- ge allmän rådgivning och vägledning till enskilda och/eller familjer och i anslutning till det upplysa om att könsstympning av flickor enligt lag är förbjudet i Sverige.
- upplysa föräldrar om hälsorisker som är förknippade med kvinnlig könsstympning samt hänvisa till relevanta behandlingsmöjligheter för kvinnor som är könsstympade.
- agera vid misstanke om att en flicka har blivit könsstympad eller riskerar att bli det.
- ha goda kunskaper om olika former av könsstympning samt känna till symtomen hos flickor som kan ha blivit könsstympade.
- känna till bakgrunden till kvinnlig könsstympning – det sociala och kulturella sammanhanget – vilka befolkningsgrupper som har tradition att utföra ingreppet.
- kunna avläsa familjens/kvinnans inställning till könsstympning – om den är positiv eller negativ – och vara föreberedd på eventuella reaktioner.
- vara klar över sin egen inställning
- känna till orsakerna till förbudet i Sverige

Olika former av könsstympning och symtom

Beteckningen "kvinnlig könsstympning" rymmer flera olika former av ingrepp. I vissa fall skärs delar av blygdläpparna eller klitoris bort. En annan variant är att klitoris prickas med ett vasst eller spetsigt föremål. Den grövsta formen av könsstympning är så kallad infibulation, vilket innebär att både klitoris och de inre och yttre blygdläpparna avlägsnas. Huden sys sedan ihop och kvar lämnas endast en millimeterstor öppning, där urin och menstruationsblod ska passera.

Könsstympning utförs oftast på flickor mellan fyra och 14 år, men även spädbarn stympas. Ibland utförs det på kvinnor som precis ska gifta sig, på kvinnor som är gravida med sitt första barn eller som precis har fött sitt första barn.

Ingreppet görs oftast utan bedövning av barnmorskor eller barberare, som använder saxar, rakblad eller krossat glas. (UNICEF)

Stöd i möten där kvinnlig könsstympning är aktuellt

Som handläggare kan det vara viktigt att få stöd när man upplever svårigheter att tala med den enskilde och kan behöva få hjälp i samtalet från en mer erfaren/kunnig kollega. I vissa samtal kan det vara bra att ta med personal från ungdomsmottagning, vårdcentral alternativt en informatör (för asylsökande). Viktigt att ta upp under samtalet är i vilket sammanhang samtalet sker – om det är ett utredningssamtal eller om det handlar om upplysning eller behandling. I vissa fall kan experter vara avgörande för att kunna komma till tals med flickan och föräldrar kring dessa frågor.

Kvinnlig könsstympning är ofta ett mycket känsligt område som de flesta upplever som mycket privat. Viktiga aspekter att ta hänsyn till:

- att först skapa en positiv kontakt med flickan och föräldrarna innan ämnet tas upp.
- att inte vara fördömande och visa respekt för familjens egen kultur genom att ex framhäva det positiva med en stark familjesammanhållning och starka sociala nätverk (om det finns).
- att förbud mot könsstympning kan upplevas som ett angrepp på familjens kultur, värderingar och normer som förstärks av negativa upplevelser, förknippade med att tillhöra en minoritetsgrupp.
- svårigheterna att klä ämnet i ord då det ofta är tabu att tala om.
- svårigheterna att förknippa fysiska besvär med könsstympning.
- skuld känslorna för att låtit könsstympta sina döttrar.
- känslan av att förlora kontrollen över sin dotter av västvärldens normer.
- övertygelsen om att det är ett religiöst påbud
- att olika former av könsstympning ger skilda besvär och symtom
- att avsätta gott om tid då ämnet ska diskuteras
- att ha möjlighet att lämna över uppgiften till någon annan pga olika skäl som ex svårigheten för en flicka/kvinna att prata med en manlig handläggare om könsstympning.

Tvångsäktenskap

Äktenskapstvång avser att någon genom olaga tvång eller utnyttjande av utsatt belägenhet förmår en person att ingå äktenskap.

Den som genom olaga tvång eller utnyttjande av utsatt belägenhet förmår en person att ingå ett äktenskap som är giltigt i den stat där det ingås, i den stat enligt vars lag det ingås eller i en stat i vilken minst en av makarna är medborgare eller har sin hemvist döms till äktenskapstvång till fängelse i högst fyra år.

Barn

Enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (SoL), råder en anmälningsskyldighet för vissa myndigheter och deras anställda samt vissa enskilda verksamheter och deras anställda när man får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa.

Brottet ”äktenskapstvång” är intaget i 4 kap. i brottsbalken. Enligt 10 kap. 21 § 1 OSL hindrar inte socialtjänstsekretessen (26 kap. OSL) att en uppgift lämnas till en Polismyndighet eller Åklagarmyndighet, om uppgiften angår misstanke om brott som riktas mot någon som inte har fyllt 18 år och det är fråga om brott som avses i bland annat 4 kap. brottsbalken. Polisanmälan kan således göras när det misstänkta brottet är riktat mot ett barn.

När en anmälan tagits emot eller en egen iakttagelse gjorts har Socialnämnden en skyldighet att inleda en utredning och utreda att barnets behov av skydd och stöd tillgodoses.

Kännedom om att en vuxen (över 18 år) har tvingats till äktenskap innefattas inte av ovanstående anmälningsskyldighet.

Människohandel och prostitution

Personer utsatta för människohandel och prostitution har ofta genomgått något traumatiskt. Den myndighet som först kommer i kontakt med den drabbade ska inledningsvis försöka fastställa personens akuta behov. Det är viktigt att vara flexibel och försöka att så långt som möjligt tillmötesgå den brottsutsattes önskemål. Vad som känns akut och viktigt för den brottsutsatte kan vara väldigt individuellt. Personer utsatta för människohandel och prostitution kan vara kvinnor, flickor, män eller pojkar. De har olika bakgrund, behov, förutsättningar och möjligheter. Därför måste hänsyn tas till deras specifika situation. Vid misstanke om människohandel/rov ska polisanmälan göras.

Varför identifiera den brottsutsatte

Identifiering av möjliga brottsutsatta är en förutsättning för att kunna ge nödvändigt bistånd och skydd till den som är brottsutsatt. Identifiering är också en förutsättning för att polis och åklagarmyndighet ska kunna utreda och lagföra människohandlarna/hallickarna. Detta för att förhindra fortsatt exploatering, säkerställa att personen får information om sina rättigheter till bistånd och skydd, hänvisa personen till rätta instanser för vidare specialiserad assistans (för vuxna krävs det samtycke från personen själv).

Förhållningssätt till media och allmänhet

Nationellt metodstödsteam mot prostitution och människohandel (NMT) rekommenderar att aldrig lämna ut uppgifter kring en person utsatt för människohandel och prostitution, inte heller förmedla kontakt med den brottsutsatta vilket ofta efterfrågas av media. Det är viktigt att tänka på den eventuella beroendeställning den brottsutsatte befinner sig i gentemot involverande myndighetspersoner eller andra, ex personal på skyddat boende.

Den enskildes situation

Det kan inte förväntas att eller krävas att en person utsatt för människohandel och prostitution själv känner sig, uppfattar eller uppför sig som ett ”offer”. Det kan heller inte krävas eller förväntas tacksamhet från personen. Att personer utsatta för människohandel sällan definierar sig som brottsutsatt beror på flera orsaker som exempelvis:

- personen känner inte till begreppet människohandel.

- personen känner inte till de rättigheter en person utsatt för människohandel har.
- personen känner skuld för att ha hamnat i utnyttjande.
- personen känner skam över den situation hen är i.
- personen är rädd för att hen själv eller den egna familjen ska utsättas för repressalier eller stigmatisering om hen ber om hjälp.
- personen törs inte be om hjälp då hen är rädd för att bli satt i fängelse eller avvisad från landet.
- personen har utvecklat ett beroendeförhållande till sin förövare, det s.k ”Stockholmssyndromet”.
- personen menar att hen har det bättre i människohandelssituationen än hen hade det tidigare (personen relaterar nutidssituationen till en tidigare situation präglad av extrem fattigdom, arbetslöshet, övergrepp, krig, våld, flykt eller liknande).